

Juryrapport Zenobia Essayprijs 2012

De Stichting Zenobia is genoemd naar de derde-eeuwse koningin van Palmyra, over wie zowel in de klassieke als in de Arabische literatuur een rijke traditie bestaat. Stichting Zenobia steunt Nederlands onderzoek naar en/of rapportage over het onderzoeksgebied waarvoor Zenobia van Palmyra symbool is komen te staan: onderzoek op het snijvlak van disciplines, overgangperiodes en culturele interactie. Een van de wijzen waarop de Stichting dit stimuleert is door middel van de tweejaarlijkse Zenobia Essayprijs.

De Zenobia Essayprijs wordt uitgereikt aan de auteur van het beste essay of wetenschappelijk werk dat op interdisciplinaire wijze de doelstelling van de Zenobiastichting vervult. Het is niet noodzakelijk dat het werk op Zenobia of haar tijd is toegespitst, maar bepaalde elementen uit het Zenobia-onderzoek zijn wel criteria voor geschiktheid. Ik noem ze hier kort voor u op, omdat dit cruciaal is voor het begrijpen van de keuze die de jury dit jaar maakte:

- Ten eerste moet het gaan om een Nederlands onderzoek; het is niet noodzakelijk dat het stuk in het Nederlands is gesteld, maar wel is het een voorwaarde dat de auteur de Nederlandse nationaliteit heeft of anderszins met ons land of een van onze universiteiten verbonden is.
- Inhoudelijk dient het essay gerelateerd te zijn aan 'de oudheid'. Ook dit vatten we ruim op; ook de late oudheid hoort hier bij en het stuk mag ook het 'Nachleben' van de oudheid tot onderwerp hebben).
- Comparatief element (tussen 'Oost' en 'West' in de breedste zin van het woord)
- Geografisch: Middellandse Zee bekken en aangrenzende regio's
- Interdisciplinair
- Uitgaande van of illustratief voor de relativiteit van Oost/West-constructies - waarmee we bedoelen dat de traditionele tegenstelling tussen Oost en West zijn beste tijd heeft gehad en dat wij op zoek gaan naar onderzoek dat de wisselwerking, interactie en perceptie bestudeert.

Naast een vaststelling van de mate waarin ingediend werk inhoudelijk aansluit op de doelstellingen van de Stichting Zenobia let de jury bij de beoordeling van ingediend werk in het bijzonder op originaliteit, leesbaarheid, en de kwaliteit van de vergelijking: voegt juist het vergelijkende aspect meerwaarde toe? Wordt het zicht op *beide* vergeleken elementen verhelderd? Ten slotte kijkt de jury of het onderzoek bijdraagt aan de *methodiek* van vergelijkend onderzoek, in dit geval dus interculturele vergelijking.

Vanmiddag valt mij als voorzitter van de jury van de Zenobia Essayprijs de eer te beurt voor de tweede keer de Zenobia essay prijs uit te reiken. De jury heeft onderzoek bekeken dat in de afgelopen twee jaar verschenen is, en uiteindelijk vijf teksten genomineerd:

- een artikel van Sanne Klaver, over een enigmatische voorstelling in het baptisterium van Dura-Europos uit de derde eeuw.
- Een artikel dat Jan Willem Drijvers schreef voor Blackwell's Companion of Late Antiquity, waarin hij de relatie tussen het Romeinse en Sasanidische Rijk helder uiteenzet.
- Een artikel van Mladen Popovic over de wetenschappelijke tradities binnen het jodendom tijdens de tweede tempelperiode.
- een artikel van Jorrit Kelder, over de contacten tussen Egypte en Mycene, met name op basis van archeologisch materiaal

- een artikel van Miguel John Versluys, dat de receptie van Egypte in Rome behandelt tijdens de keizertijd.

Hoewel de jury van mening was dat dit alle vijf kwalitatief hoogstaande stukken zijn die voor de leden van Zenobia zeer lezenswaardig zijn, heeft zij toch vrijwel unaniem gekozen voor het artikel van Miguel John Versluys, *Egypt as Part of the Roman Koine: Mnemohistory and the Iseum Campense in Rome*, omdat dit artikel precies ingaat op datgene waar de Stichting Zenobia voor staat: de relativiteit van Oost/West-constructies. De volledige titelbeschrijving is: M.J. Versluys, 'Egypt as part of the Roman Koine: mnemohistory and the Iseum Campense in Rome', in: J. Quack, C. Witschel (eds.), *Religious flows in the Roman Empire (Orientalische Religionen in der Antike)* (Mohr Siebeck Verlag: Frankfurt aM) (2012/2013).

M.J. Versluys behandelt in dit stuk de perceptie van Egypte in het westen. De visie en invloed van Egypte heeft in Europa een enorm lange geschiedenis en we kunnen zonder overdrijven vaststellen dat dit tot op de dag van vandaag het geval is en Egypte nog steeds bij velen tot de verbeelding spreekt; de jury is daarom van mening dat het onderwerp van dit essay zeer goed past binnen datgene waar de stichting voor staat.

Maar er is meer: dit stuk behandelt niet slechts de wijze waarop men in Rome tegen Egypte aankeek en de materiële weerslag die we hiervan vinden, het heeft ook een sterke methodologische kant, die veel verder gaat dan dit artikel of de relatie met Egypte. M.J. Versluys laat in dit stuk namelijk op een aanstekelijke en uitdagende manier zien dat de dichotomie tussen oost en west in veel gevallen (maar ook weer niet altijd!) een *idée fixe* is; West (in dit geval Rome) maakt in verschillende contexten en tijden zijn eigen Oost (Egypte). Of zoals de auteur het zelf verwoordt in de conclusie van zijn artikel:

'In the Roman world, material culture that we call 'Egyptian' is often not a culture-style, has often nothing to do with 'Egyptians' in a Roman context, and does not, for that matter, show a desire to 'become Egyptian'. 'Egypt' is a cultural scenario that is used and played out in different Roman contexts and periods for different reasons. Every context got the Egypt it deserved.'

Het mooie van dit artikel is dat dit concept wordt verduidelijkt aan de hand van een zeer tastbaar voorbeeld: het heiligdom van Isis op het Marsveld in Rome. Noemenswaardig is verder nog dat het onderzoek van de auteur zich niet beperkt heeft tot dit ene voorbeeld, maar dat het ten grondslag ligt aan een groot onderzoeksproject, wat heeft geresulteerd in een aantal andere artikelen van zijn hand. Zo laat hij elders bijvoorbeeld zien dat de persoon van Antinous grotendeels ontsproten is uit het brein van Keizer Hadrianus - iets wat weliswaar spijtig, maar toch zeer waarschijnlijk is.

Tot slot looft de jury de toegankelijk stijl van Versluys' tekst; hoewel de theorievorming niet eenvoudig is en de auteur de zaken bewust wil compliceren, slaagt hij er toch in dit te doen op een manier die toegankelijk is voor een groot publiek. Ook dit is iets waar de Stichting Zenobia zich sterk voor maakt.

Amsterdam 3 november 2012

Mathieu de Bakker, Maaïke van Berkel, Lucinda Dirven, Michiel Leezenberg, Mirjam Shatanawi, Petra Sijpesteijn, Johan Weststeijn, Robbert Woltering.